

УДК 7.012

УКРАЇНСЬКІ ЕТНІЧНІ МОТИВИ В ДИЗАЙНІ ДРУКОВАНОГО ВИДАННЯ

ЄЖОВА Ольга, ПЕКНА Маргарита

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
yezхова.ov@knutd.edu.ua, ritapeknaya01062001@gmail.com

У роботі розглянуто значення традиційної орнаментики в якості елемента дизайну, проаналізовано випадки застосування етнічних мотивів у галузях дизайну, особливо дизайні книги: виділено основні види книг, при розробці яких спостерігається застосування етнічних символів – художні, наукові, науково-популярні та навчальні, а також види традиційних стилів, що характерні кожному з них – рослинні й геометричні орнаменти, декоративні розписи, предметна й портретна ілюстрація поширених символів. Підкреслено важливість переосмислення й авторської інтерпретації традиційної символіки на основі вже існуючих зразків.

Ключові слова: графічний дизайн, український етнодизайн, дизайн книги, орнамент, традиційний розпис.

ВСТУП

В умовах сьогодення в Україні стрімко зростає цікавість людей до знищених та забутих народних традицій та звичаїв, їх збереження й відновлення, тим самим збільшуючи попит на українське мистецтво та створюючи умови для ефективного переосмислення традиційних символів та образів та імплементації їх у сучасну культуру. З огляду на цю тенденцію, є доцільним застосовувати етнічні мотиви при розробці дизайн-проектів, зокрема друкованої продукції (книг). В статті [2] розкрито принципи стилізації етнічних мотивів, що можуть бути застосовані в поліграфічному оформленні. Наразі відбувається зростання важливості дизайну як чинника впливу на суспільство. Вдала візуальна організація навколишнього простору, враховуючи вивіски й бігборди на вулицях, рекламні афіші, речі повсякденного вжитку, здатна забезпечити розвиток нових ціннісних та естетичних цінностей, смаку в широкій аудиторії, а отже й повпливати на формування її бачення картини світу. Таким чином, задля успішного утвердження національної самосвідомості суспільства та його окремих членів, актуальним рішенням є переосмислення й застосування етнічних елементів та символів у дизайні.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є визначення актуальності застосування традиційної орнаментики у розробці сучасної друкованої продукції.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Поглиблене вивчення української народної культури, етнічних мотивів, традиційного мистецтва та звичаїв наразі набуває все більшого поширення у

багатьох сферах наукової та професійної діяльності, зокрема дизайні. Так, за Р. Гаврилюком, етнодизайн має високий потенціал у закладенні основи єдиного національного стилю українського дизайну та стати його представником на міжнародній арені. Зокрема етнодизайн має властивості, що сприяють об'єднанню суспільства та розвитку його національної свідомості [1].

Українська графічна орнаментика є одною з важливих складових національної культурної спадщини. Варіюючись у візуально-символічній змістовності у залежності від регіону, та часто навіть від населеного пункту, традиційні орнаменти відображають у собі багатство української культури та створюють широке підґрунтя для застосування у сучасному дизайні й створення унікального продукту. Використання візерунків із етнічним забарвленням, а також символів та архетипів, що прямо асоціюються із народним мистецтвом, зараз розповсюджується все ширше у різних галузях дизайну: від пакування до айдентики (рис. 1).

а

б

в

Рис. 1. Зразки етнодизайну в друкованій продукції: а – айдентика Євробачення 2017; б – стартовий пакет Київстар серії Love UA (2022 р.); в – збірка малої прози «Покутська трійця».

У сучасному книжковому дизайні застосування етнічних мотивів найчастіше можна спостерігати при розробці видань художнього жанру – книг сучасних українських авторів, перевидань класичної української літератури (рис. 1, в). Рідше етнодизайн зустрічається у виданнях наукового, науково-популярного та навчального характеру: здебільшого він використовується при створенні праць, що безпосередньо стосуються народного мистецтва – вишивки, малярства, українських звичаїв, традицій та історії, чи шкільних підручників.

Найчастіше в етнодизайні книги застосовуються різноманітні орнаменти, зокрема рослинні чи геометричні, та стилізації під певні ремесла – вишивку, традиційний розпис, кераміку, ткані вироби, писанкарство. Одною з найбільш популярних є стилістика петриківського розпису, що через надмірне поширення шаблонних імітацій з метою комерціалізації починає втрачати свою актуальність та потребує нових інтерпретацій [2]. Образи та стиль застосованих елементів варіюються від ілюстрацій побутових предметів

широкого вжитку, відомих особистостей та збірних зображень українця/українки/козака до абстрактних орнаментів та символів, залежать від виду видання, та повинні насамперед відповідати його функціям та не суперечити його основному завданню.

Варто зазначити, що важливим є не лише відтворювати давні елементи традиційної візуальної культури, а й розробляти нові її форми, базуючись на вже існуючих.

ВИСНОВКИ

Розвиток етнодизайну в Україні загалом набуває все більшої актуальності як засіб створення унікальної графіки, уніфікації переконань суспільства та розробки впізнаваного, «фірмового» стилю українського дизайну, що матиме потенціал слугувати засобом візуальної комунікації не лише всередині держави, а й на міжнародних світових майданчиках. Наразі етнодизайн широко застосовується у розробці пакування продукції, айденітиці, та має потенціал набути ширшого розповсюдження у дизайні книги. На даний момент у контексті видавничо-поліграфічної справи найчастіше його можна зустріти при розробці художніх видань у вигляді орнаментики, стилізації під декоративні розписи чи предметно-портретних ілюстрацій збірних образів, а також у деяких спеціалізованих наукових-науково-популярних та навчальних виданнях, що відповідають спільній тематиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилук Р. М. Історико-краєзнавча спадщина як ефективний механізм етнодизайнерської освіти. *Art and design*. 2020. №1. С. 94– 104.
2. Пашкевич К. Л., Герасименко О. Д., Єжова О. В., Шмагало Р. Т., Люклян Н. Р. Українська естетика в дизайні сучасних ювелірних виробів. *Art and Design*. 2023. №1(21). С. 143–156. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2023.1.14>
3. Чуднівцев А. С. Прояви кітчу в сучасному аматорському петриківському розписі. *Культура і сучасність: альманах*. 2020. №2. С. 151–157.

YEZHOVA O., PEKNA M.

UKRAINIAN ETHNIC MOTIFS IN THE DEVELOPMENT OF A PRINTED PUBLICATION

The paper examines the significance of traditional ornaments as an element of design; analyzes cases of the use of ethnic motifs in the fields of design, especially book design: the main types of books are highlighted, in the development of which the use of ethnic symbols is observed - artistic, scientific, popular science and educational, as well as types of traditional styles that are characteristic of each of them - floral and geometric ornaments, decorative paintings, subject and portrait illustrations of common symbols. The importance of rethinking and author's interpretation of traditional symbolism based on existing samples is emphasized.

Key words: *Ukrainian ethnodesign, book design, ornament, traditional painting, reinterpretation.*